

Remissvar IKEA i Älmhult

Inriktningsunderlag inför infrastrukturplaneringen för perioden 2026-2037, rapport 2024:003.
Diarienummer LI2023/03919

Om IKEA

IKEA är ett varumärke organiserat i många olika bolag. Kunden kan möta IKEA på nästan 500 olika platser runt om i världen genom varuhus och andra mötesplatser, och online och globalt arbetar mer än 200 000 medarbetare hos oss. På IKEA i Sverige arbetar fler än 18 000 medarbetare och indirekt sysselsätter vi över 100 000 personer genom partners och leverantörer.

IKEA i Älmhult

Älmhult är hjärtat av IKEA. Det var här IKEA grundades av Ingvar Kamprad för 80 år sedan och det är här vi har våra rötter. Älmhult är också centrum för hela den globala design- och produktutvecklingen inom IKEA. I stort sett varje produkt som du hittar på ett IKEA varuhus och i miljontals hem över hela världen har skapats av våra passionerade medarbetare på IKEA i Älmhult. Varje år utvecklar vi ungefär 1500 nya produkter som lämnar Älmhult, redo att flytta in i hem över hela världen. Idag är vi ungefär 5600 medarbetare från över 60 nationaliteter som jobbar på någon av våra 17 olika enheter i Älmhult, många med världsunik spetskompetens. Över 3000 av våra medarbetare pendlar till och från sitt jobb här i Älmhult, cirka 1000 av dem pendlar från Malmö med omnejd. Utöver det så reser tiotusentals människor från andra verksamheter inom IKEA världen över årligen till Älmhult med tåg för att lära sig om kultur, ledarskap och produktutveckling. I Älmhult finns också världens enda IKEA museum och världens enda IKEA hotell, vilka lockar besökare från hela världen.

Övergripande synpunkter

Trafikverket har presenterat ett inriktningsunderlag för transportinfrastrukturen för perioden 2026–2037. IKEA i Älmhult lämnar här sina synpunkter på förslaget.

En välfungerande infrastruktur som förbinder Älmhult med världen är en kritisk förutsättning för att IKEA ska kunna fortsätta att utvecklas och växa på den småländska landsbygden och i Sverige, både som arbetsmarknadsregion och besöksdestination.

Trafikverket lyfter i sitt underlag flera problem som behöver adresseras, mest oroväckande är de kostnadsökningar som redovisas i kombination med en växande underhållsskuld på både väg och järnväg. Stora resurser är dessutom redan intecknade då många objekt i befintlig plan sträcker sig in i nästa planperiod, samtidigt kräver befintlig infrastruktur, även utan återtaget eftersatt underhåll. Sammantaget betyder det att behoven överstiger befintliga ramar och att det även med den mest omfattande föreslagna ökningen av ramarna med 20 % blir svårt att rymma nya investeringar.

De ekonomiska ramarna behöver därför ta höjd för väsentligt höjda anslag till järnvägunderhåll, samtidigt som medel också måste tillföras för att fullfölja flera viktiga planerade investeringar och samtidigt ha utrymme för att öka anslagen till trimningsåtgärder och rymma de nya objekt som behöver påbörjas inom planperioden.

Från vårt perspektiv på IKEA i Älmhult är det ytterst angeläget att projektering och genomförande kommer igång och slutförs så snart som möjligt. Mot denna bakgrund menar vi att vi att dagens anslagsfinansiering kan behöva kompletteras med andra finansieringslösningar. Även om alternativ finansiering inte är förstahandsalternativ för ett komplext och integrerat system som till exempel Södra stambanan kan det finnas vissa mer avgränsade projekt och gränsöverskridande projekt där alternativ finansiering bör kunna prövas. Det kan frigöra utrymme i planen som helhet. Det finns annars en uppenbar risk för att viktiga och nödvändiga investeringar för tillväxt och klimat skjuts på framtiden med en ökad prislapp och försämrade finansieringsmöjligheter som följd.

För IKEA Älmhult är en fungerande trafik på Södra stambanan en högst prioriterad fråga som måste adresseras i det fortsatta planarbetet. Sträckan mellan Lund och Hässleholm är redan idag en av Sveriges mest pendlade sträckor och trafiken förväntas öka både för person- och gods. Dagens ständiga trafikstörningar och förseningar påverkar inte bara IKEA i Älmhult utan också andra arbetsplatser och med det tillväxt och utveckling i regionen och hela södra Sverige. Arbetspendlingen på Södra stambanan fungerar helt enkelt inte och situationen är allvarlig. På kort sikt skapar detta enorm frustration hos våra medarbetare och oss som arbetsgivare. På lång sikt hotas våra utvecklingsmöjligheter och ytterst våra verksamheter i Älmhult.

Järnvägssystemets behov av utveckling och modernisering

Järnvägen har många utmaningar som försvåras av en ökande efterfrågan i kombination med brist på kapacitet och ett stort behov av modernisering.

Dagens eftersatta järnvägsunderhåll leder till förlängda restider, förseningar och låg tilltro till transportsystemet. Det riskerar att äventyra den redan idag stora utmaning IKEA upplever avseende rekrytering och kompetensförsörjning och ytterst vår fortsatta utveckling i såväl Älmhult som Sverige.

De ekonomiska ramarna som regeringen ska föreslå riksdagen behöver därför ge både möjlighet att upprätthålla dagens funktionalitet, modernisera järnvägens signalsystem men också ge möjlighet att återta allt eftersatt järnvägsunderhåll som är praktiskt möjligt att genomföra.

Det är därför välkommet att Trafikverket i sitt inriktningsunderlag lägger stort fokus på drift och underhåll. Enligt underlaget bedöms det behövas 571 miljarder kronor till underhåll kommande planperiod för att bibehålla anläggningens funktion, varav 256 av dessa rör järnvägen. Dessutom finns ett eftersatt underhåll på järnvägen om hela 84 miljarder. IKEA i Älmhult välkomnar att Trafikverket föreslår att återta så mycket av järnvägsunderhållet som är praktiskt möjligt.

Samtidigt måste också underhållsarbetet effektiviseras och moderniseras. En ökad digitalisering, nyttjande av sensorer för övervakning och en moderniserad maskinpark i kombination med ett mer innovativt arbetssätt har potential att öka förmågan att välja rätt underhållsåtgärder samt radikalt korta ledtider och behovet av avstängningar för arbete i spår.

För allt underhållsarbete gäller dessutom att god dialog behöver föras med berörda parter inför och vid avstängningar, liksom att informationen till resenärer är tydlig och pålitlig. Här finns mer arbete att göra för Trafikverket och övriga aktör med ansvar i frågan. Det är i detta sammanhang viktigt att påpeka att det är av största vikt att det planerade kontaktledningsbytet som startade i januari 2022 och pågår till 2026 på Södra stambanan i Skåne och Kronoberg genomförs på ett effektivt sätt och med tydlig information, med så låg påverkan som möjligt på våra redan väldigt pressade pendlare medarbetare och resenärer.

Det svenska järnvägssystemet är stort och komplext med många olika intressenter och parter som ansvarar för olika delar. Därför krävs också en ökad samverkan mellan dessa för att trafiken ska fungera. För IKEA är det självklart att medarbetare ska kunna nyttja restiden till arbete eller nödvändig återhämtning. Dagens situation för våra många pendlare och resenärer avseende antal avgångar, tågens pålitlighet, information vid inställda avgångar, komfort samt funktionalitet och service såsom uppkopplings eller avkopplingsmöjligheter håller tyvärr inte måttet. Även dessa frågor behöver beaktas framåt.

Södra stambanan och Lund – Hässleholm

Södra stambanan är pulsådern för IKEA Älmhults medarbetares resor. Över 3000 av våra medarbetare, pendlar till och från sitt jobb i Älmhult, varav cirka 1000 av dem från Malmö med omnejd. Utöver det så reser tiotusentals människor från andra verksamheter inom IKEA världen över årligen till Älmhult med tåg för att lära sig om kultur, ledarskap och produktutveckling. Med Älmhult som nav binder järnvägen samman våra olika verksamhetsorter inom IKEA och är den självklara kopplingen till såväl

Stockholm/Mälardalen som till Köpenhamns flygplats, Kastrup. Södra stambanan är dessutom inte bara viktig för IKEA i Älmhult utan är en grundstomme för hela Sveriges tågnät och transportsystem. Hela Södra stambanan behöver därför ses om en helhet och insatser och utbyggnader präglas av ett tydligare stråktänk.

Sträckan mellan Lund och Hässleholm är en av Sveriges mest pendlade sträckor och utgör idag en flaskhals på grund av bristande kapacitet vilket leder till att arbetspendlingen på Södra stambanan inte fungerar. Till det kommer ökade godstransporter på Södra stambanan föranlett av färdigställandet av färdigställandet av Fehmarn Bält-förbindelsen.

Det har för oss på IKEA i Älmhult varit besvärande med turerna kring utbyggnad till fyra spår mellan Lund-Hässleholm, men IKEA Älmhult ser de som positivt att regeringen nu lämnat besked om att utbyggnaden ska ske. IKEA har investerat mångmiljonbelopp i Älmhult de senaste åren, med exempelvis en unik satsning på IKEA Museum – det enda i världen, och en stor utbyggnad av vårt globala produktvecklingscenter med fler kontorsplatser. Utöver det kan även nämnas en omfattande satsning på ett konferens- och utbildningscenter. Dessa investeringar beslutades delvis med underlag om då planerade satsningar på infrastruktur och relaterade förutsättningar, något som i Södra Stambanans fall ännu inte blivit av. Inför framtida investeringar är det av yttersta vikt att vi kan lita på att investeringar och satsningar på infrastruktur kommer vara på plats. Den förutsägbarheten är avgörande vår fortsatta utveckling och tillväxt och därtill relaterade investeringar.

Nu krävs också full finansiering i nästa plan. Sträckan Lund-Hässleholm har redan idag ett kapacitetsutnyttjande som är nära eller över 100 %. Det höga kapacitetsutnyttjandet innebär stora förseningar och andra trafikstörningar. Två nya spår är därför en förutsättning för att realisera kommunens och regionens utvecklingsstrategier genom att det ger förutsättningar för: en robust persontrafik, ökat kollektivtrafikresande och ökning av godstransporter. Det möjliggör därutöver ett mer konkurrenskraftigt näringsliv samt ökad tillgång till kompetens och innovationskraft. De positiva effekterna av en investering realiseras ofta inte förrän ett helt stråk färdigställts och genomförandeperioder präglas ofta av olika grad av störningar i befintlig bana. Därför viktigt med sammanhållen, välplanerad och effektiv utbyggnad.

I den fortsatta planeringen för sträckan Lund-Hässleholm är det också av stor vikt att planeringen för stationslägen utgår från ett resenärsperspektiv och med tydligt fokus på att möjliggöra smidiga byten och att göra det enkelt att resa. För till exempel stationen i Hässleholm handlar det om att det ska vara möjligt att byta mellan lokal-, regional- och fjärrtrafik. Samma tankesätt behöver präglade den fortsatta diskussionen om stationsläge i Lund.

Sydostlänken

Det är av stor betydelse att Sydostlänken ses som en nationell angelägenhet och att regeringen nu verkställer de utlovade satsningarna på detta objekt. Trafikverket har i Järnvägsutredningen beräknat att Sydostlänken är samhällsekonomiskt lönsam. Näringslivet i regionen har starkt betonat behovet av Sydostlänken, däribland Volvo Personvagnar, IKEA och Karlshamns hamn. För IKEA är Sydostlänken ett bra exempel på en satsning som ger stora fördelar för hela sydöstra Sverige. Sydostlänken binder också ihop för en större arbetsmarknadsregion och skulle innebära bättre förbindelser till Älmhult och med järnvägen skapas kapacitet både för gods och persontrafik.

Sammanfattning

IKEA vill fortsätta bidra till att utvecklingskraft ska finnas i hela landet och där hela Sverige fungerar, genom våra verksamheter i Älmhult. En förutsättning för det är att vi kan behålla och attrahera nödvändig kompetens och för att lyckas med det krävs pålitlig och väl fungerande infrastruktur som förbinder Älmhult med världen. Södra stambanan är pulsådern för våra pendlare medarbetare och besökares resor till IKEA i Älmhult. Här behövs en rad insatser i närtid för att förstärka kapaciteten och för att öka tillförlitligheten, med fokus på både en utbyggnad till fyra spår mellan Lund och

Hässleholm samt insatser för förbättringar och trimning hela vägen till Älmhult. Vi anser att utbyggd kapacitet till fyra spår mellan Lund-Hässleholm kan vara en del av ett nytt system med nya stambanor men sträckan står helt på egna ben och bör därför planeras, projekteras och byggas ut i närtid.

Älmhult 2024-04-15

Tina Petersson Lind, VD IKEA Älmhult AB

Mattias Lindqvist, Ansvarig samhällsrelationer IKEA Älmhult AB